

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО
ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ**

Виконавець:

студентка 43 гр. ФМЕ

Гінда Валерія Олександрівна _____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Козак Юрій Георгійович _____

/підпис/

ОДЕСА – 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми обумовлена необхідністю розвитку туристичної індустрії в Україні, зокрема в Одеському регіоні.

В останні часи, в умовах посилення глобалізаційних процесів, туристична індустрія перетворилася на одну із найдинамічних та найбільш прибуткових сфер у світовій економіці, а тому її роль в системі міжнародних економічних відносин невинно зростає. Туризм впливає на розвиток окремих галузей й неабияк сприяє покращенню соціального стану та зростанню і розвитку національної й регіональної економіки.

Поступово на міжнародний ринок туристичних послуг виходить й Україна, але темпи розвитку туристичної галузі в країні досить повільні, що стримує вхід держави до глобального туристичного середовища. Причин є чимало, основними з яких є: недосконале правове поле, недостатньо розвинена туристична інфраструктура, ігнорування туристичного потенціалу окремих територій України, низький рівень застосування маркетингових інструментів підприємствами туристичної галузі.

Одним із найбільш перспективних регіонів для розвитку міжнародного туризму в Україні є Одеська область. Одещина має безліч зовнішньоекономічних туристично-рекреаційних можливості завдяки вигідному економіко географічному розташуванню, сприятливим природно-кліматичним умовам, розвинутій транспортній мережі, наявності історико-культурних об'єктів, рекреаційних ресурсів тощо. Проте, на сьогодні величезний потенціал цього регіону й дозі залишається до кінця не розкритим, а у туристичному секторі Одеської області накопичилася низка проблем, які потребують вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що дослідженням міжнародного туризму займалися чимало вітчизняних та іноземних дослідників, серед яких Г.А. Папирян, П.О. Подлепіна, М. Шнайдер, Я.Є. Гончаренко, Р.С. Козловський, А.В. Грянило, І.М. Труніна, О.В. Шикіна та інші. Проте досліджень, присвячених зовнішній торгівлі туристичними послугами на рівні Одеського регіону наразі досить небагато.

Метою дослідження є визначення сучасного стану та обґрунтування перспектив розвитку міжнародного туризму в Одеському регіоні.

Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно вирішити наступні **завдання:**

- розкрити економічну сутність та особливості міжнародної торгівлі туристичними послугами;
- визначити особливості впливу міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток регіону;
- розглянути основні методи дослідження міжнародного туризму на регіональному рівні;
- проаналізувати динаміку, структуру та географічну спрямованість зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону;
- дати оцінку чинникам, що впливають на розвиток сфери міжнародного туризму в Одеському регіоні;

- провести аналіз показників ефективності зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону;
- надати перелік основних організаційних заходів, що підвищують ефективність міжнародної туристичної діяльності Одеського регіону;
- обґрунтувати напрям підвищення конкурентоспроможності туристичної індустрії Одеського регіону за рахунок розвитку морського круїзного туризму.

Об'єктом дослідження в роботі виступає процес здійснення міжнародної торгівлі туристичними послугами Одеського регіону.

Предметом дослідження в роботі є теоретичні та науково-практичні засади стану та перспектив розвитку міжнародного туризму в Одеському регіоні.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи було використано ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. В ході дослідження теоретико-методологічних засад розвитку міжнародного туризму використовувались методи ключових понять, порівняння, групування, індукції та дедукції. Метод статистичних угруповань, PEST-аналіз та SWOT-аналіз були застосовані під час дослідження сучасного стану зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону. Для оцінки динаміки туристичних потоків в межах регіону було використано методи аналізу й синтезу.

Інформаційна база дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи використовувалися наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, нормативні та законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, Інтернет-ресурси, дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області. Питанням розвитку міжнародного туризму в межах Одеського регіону займалися такі вітчизняні науковці: Ю.Г. Козак, В.В. Горун В.В., І.О. Уханова, Н.А. Добрянська, С.Г. Ярьоменко, І.В. Давиденко та інші.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опублікована наукова стаття: Гінда В. Зовнішня торгівля туристичними послугами Одеського регіону: сучасний стан та перспективи розвитку // Збірник наукових робіт за підсумками студентської дистанційної науково-практичної конференції «Минуле, Сучасне, Майбутнє», Випуск 12. Одеса: ОНЕУ, 2022. – с. 179-184.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних літературних джерел (42 найменування). Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок. Робота містить 13 таблиць та 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТУРИСТИЧНИМИ ПОСЛУГАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**» розглянуто теоретичні аспекти здійснення міжнародної торгівлі туристичними послугами, визначено особливості впливу міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток регіону й проаналізовано

основні методи дослідження ефективності зовнішньої торгівлі туристичними послугами на регіональному рівні.

У другому розділі «**АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ**» проведено аналіз основних показників динаміки, структури та географічної спрямованості зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону, визначено чинники впливу на розвиток міжнародного туризму в Одеському регіоні й проведено оцінку ефективності міжнародної туристичної діяльності регіону.

У третьому розділі «**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТУРИСТИЧНИМИ ПОСЛУГАМИ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ**» запропоновано ряд організаційних заходів та напрямів вдосконалення міжнародного туризму в Одеському регіоні, зокрема, рекомендовано підвищення конкурентоспроможності туристичної індустрії Одещини за рахунок розвитку морського круїзного туризму.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних аспектів підвищення ефективності зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону можна зробити наступні висновки:

1. Було визначено, що міжнародний туризм представляє собою діяльність осіб, що подорожують та здійснюють перебування в місцях які знаходяться поза межами країни їхнього постійного проживання, з метою відпочинку, лікування, діловими та іншими цілями. Міжнародний туризм є важливою складовою міжнародної кооперації між народами різних держав, що засновується на принципах поваги та зацікавленості в культурі, історії та досягненнях різних країн та регіонів. Упродовж останніх років ХХ – початку ХХІ століття, сфера міжнародного туризму набула становища унікального соціокультурного явища, у якому тісно переплітаються соціальні та економічні інтереси суспільства, бізнесу та споживачів. Вона трансформувалася на потужну високоприбуткову галузь і наразі стала особливим різновидом світової господарської діяльності.

2. Для регіональної економіки міжнародний туризм слугує суттєвим фактором економічного, соціального та культурного піднесення, стимулює до покращення стану та якості життя населення, а також сприяє збільшенню надходжень до місцевих бюджетів. Для деяких регіонів міжнародний туризм вже став однією з основних дохідних галузей, найбільш прибутковим видом зовнішньоекономічної діяльності, а також основною сферою зайнятості суттєвої частки населення. Розвиток міжнародного туризму на регіональному рівні може позначитися на стратегії життєзабезпечення місцевих домогосподарств, а також створити сприятливий діловий клімат для малого та середнього бізнесу. Міжнародна туристична діяльність в регіоні створює своєрідний «ефект мультиплікатора» і спонукає до розвитку інших галузей, що обслуговують сферу туризму, а також стимулює попит на нові товари та послуги.

3. На сьогодні існує необхідність у використанні методик побудови успішних прогнозів та результативної політики врегулювання міжнародного туризму, адже розвиток туристичної індустрії прямо пов'язаний із вдосконаленням методології її дослідження. Предмет дослідження у сфері туризму розширюється, а тому повинна вдосконалюватися й теоретико-методологічна база. На сучасному етапі існує безліч різноманітних методів класифікації, оцінки та пізнання туристських ресурсів, що продовжують розвиватися та вдосконалюватися. Серед них можна виділити основні: описовий, метод ідеалізації, картографічний, статистичний, SWOT-аналіз тощо. Існують й інші альтернативні методи та методики, що розширюють предмет дослідження туризму: бігеївіористська географія, математичні методи, економіко-математичні й соціально-просторові моделі.

4. Проведений аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі туристичними послугами показав, що Одеський регіон бере активну участь у міжнародній торгівлі туристичними послугами і є одним із лідерів України в сфері зовнішнього туризму. Як суб'єкт міжнародної туристичної діяльності регіон демонстрував позитивні тенденції до щорічного збільшення кількості іноземних туристів та покращення динаміки грошових надходжень від туристичної діяльності. В структурі туристичних потоків за країною походження в області переважають внутрішні туристи, їхня частка склала 71% від загального туристичного потоку. Проте, частка іноземних туристів в загальному туристичному потоці у 2021 році склала 29%, що є достатньо високим показником, особливо в умовах пандемії. Серед найпоширеніших видів туристичної діяльності регіону можна визначити: пляжний, лікувально-оздоровчий, екологічний, спортивний та винно-гастрономічний види туризму. Найпопулярнішим сезоном для відвідування регіону є літній, а найбільше туристів приїждить з таких країн: Туреччина, Молдова, Польща, Румунія та Білорусь.

5. В ході кваліфікаційної роботи було проведено SWOT- та PEST-аналізи чинників, що впливають на розвиток сфери міжнародного туризму Одеського регіону. Результати оцінки цих чинників вказують на наявність ряду переваг перспективних напрямків для розвитку міжнародного туризму (сприятливі природно-кліматичні умови та географічне положення, наявність досить протяжної берегової лінії уздовж Чорного моря з великою кількістю пляжів, розвинута мережа водних, залізничних й автомобільних магістралей, численність унікальних історично-культурних пам'яток та ін.). Проте, було виявлено й велику кількість чинників, що гальмують розвиток сфери міжнародного туризму в Одеському регіоні. До них відносяться: застаріла туристична інфраструктура регіону, недостатня забезпеченість професійними кадрами, невідповідність ціни та якості послуг, недостатній рівень залучення сучасних інструментів просування регіону, труднощі з організацією морського круїзного туризму тощо.

6. Результати аналізу показників ефективності міжнародної туристичної діяльності Одеського регіону свідчать про підвищення її активності протягом 2017-2019 рр., хоча можна спостерігати різкий спад показників у 2020 році. Перешкодою подальшого розвитку туризму в регіоні стала пандемія COVID-19 2020 року. Але незважаючи на це, у 2021 році туристична індустрія нормальне функціонування і майже досягла показників докарантинного періоду, що є позитивною тенденцією.

7. В результаті аналізу проблем, що на сьогодні притаманні туристичній індустрії Одеського регіону, було запропоновано ряд організаційних заходів, що націлені на підвищення ефективності міжнародного туризму в регіоні. По-перше, необхідно вжити певні дії щодо реконструкції та модернізації об'єктів туристичної інфраструктури, забезпечити регіон санаторіями, пансіонатами, готелями та іншими закладами розміщення, що відповідатимуть міжнародним стандартам і вимогам, покращити стан пляжів та зон відпочинку на морському узбережжі. Варто розвивати нові види туризму та розробляти сучасні туристичні маршрути, враховуючи забезпечення комфортного та безпечного перебування туристів. Для залучення інвестицій у туристичну сферу регіону слід просувати Одещину як привабливу туристичну дестинацію та підвищувати впізнаваність регіону не лише в межах країни, а й за кордоном, приймаючи участь у міжнародних виставках та семінарах, а також застосовуючи дієвий маркетинг територій.

8. В роботі було обґрунтовано необхідність розвитку морського круїзного туризму для підвищення конкурентоспроможності туристичної індустрії Одеського регіону. Одещина вважається найрозвиненішим морським регіоном в Україні й має достатню кількість переваг та можливостей, що може позитивно вплинути на піднесення індустрії морського круїзного туризму і забезпечити високий рівень конкурентоспроможності регіону на міжнародному ринку. Проте існує велика кількість вагомих недоліків, що перешкоджають ефективному функціонуванню круїзного бізнесу. Основними перешкодами визначено наступні чинники: недостатня розвиненість портової та туристичної інфраструктури, недосконалість системи стягнення портових зборів, низький рівень кооперації з країнами світу та комерційними структурами у просуванні туристичного продукту регіону. Для вирішення цих та інших питань було запропоновано ряд заходів. По-перше, слід забезпечити державну підтримку круїзної індустрії, відновити туристичну інфраструктуру морських пасажирських портів регіону, врегулювати питання відповідності ціни та якості надання круїзних послуг, вдосконалити систему портових зборів та підвищити рівень сервісного обслуговування. По-друге, необхідно підвищити рівень кооперування з вітчизняними та міжнародними представниками круїзного бізнесу, шляхом проведення зустрічей, участі у міжнародних виставках, конференціях, форумах тощо.

АНОТАЦІЯ

Гінда В.О., «Стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в Одеському регіоні»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2022 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес здійснення міжнародної торгівлі туристичними послугами Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування міжнародного туризму в межах регіону, узагальнено чинники впливу на ефективність міжнародної туристичної діяльності

регіону, розглянуто основні методи дослідження ефективності зовнішньої торгівлі туристичними послугами на регіональному рівні.

Здійснена оцінка динаміки, структури та географічної спрямованості зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону. Проаналізовано фактори впливу на ефективність функціонування зовнішнього туризму в Одеському регіоні.

Запропоновано заходи із підвищення ефективності зовнішньої торгівлі туристичними послугами Одеського регіону. Зокрема, обґрунтовано напрями підвищення ефективності морського круїзного туризму Одеського регіону.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристичні послуги, регіон, фактори впливу, ефективність зовнішнього туризму, круїзний туризм.

ANNOTATION

Hinda V., «State and prospects of international tourism in the Odesa region»,
qualification work for a bachelor's degree
in specialty 292 "International Economic Relations"
under the educational program "International Economics"
Odesa National Economic University
Odesa, 2022

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the process of international trade in tourist services of the Odesa region. The paper considers the theoretical aspects of the functioning of international tourism within the region, summarizes the factors influencing the efficiency of the international tourist activity of the region, approaches and methods of studying the effectiveness of foreign trade in tourist services at the regional level.

An assessment of the dynamics, structure and geographical direction of foreign trade in tourist services of the Odesa region. The analysis of factors influencing the efficiency of foreign tourism in the Odessa region is carried out.

Measures to increase the efficiency of foreign trade in tourist services of the Odesa region are proposed. The directions of increasing the efficiency of sea cruise tourism in the Odessa region are substantiated.

Keywords: international tourism, tourist services, region, factors of influence, efficiency of foreign tourism, cruise tourism.